

Izglītība

Publicēts: 15.02.2021.

2022. gada 15. jūnijā CSP publicēs tautas skaitīšanas datus par iedzīvotāju augstāko iegūto izglītības līmeni 2021. gada 1. janvārī.

Jau tagad CSP piedāvā iepazīties ar 2019. gada datiem par augstāko iegūto izglītības līmeni, kas sagatavoti pēc jaunas skaitīšanas metodes, izmantojot administratīvos datus.

Metodoloģija

Augstākais iegūtais izglītības līmenis tiek noteikts katram Latvijas pastāvīgajam iedzīvotājam vecumā 15 un vairāk gadi, izmantojot uzkrājošu datubāzi, kurā apvienoti [dati no reģistriem un CSP apsekojumiem](#). Izglītības līmenis tiek pielīdzināts starptautiskajai standartizētajai izglītības klasifikācijai [ISCED-2011](#). Pašreizējās LR izglītības sistēmas klasifikācijas atbilstība ISCED-2011 klasifikācijai noteikta Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumos Nr. 322 "[Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju](#)". Pielīdzināšana starptautiskajai standartizētajai izglītības klasifikācijai ļauj:

- salīdzināt datus starptautiski;
- salīdzināt augstāko iegūto izglītības līmeni Latvijas iedzīvotājiem, kuri ieguvuši izglītību atbilstoši senākai izglītības klasifikācijai vai arī ārzemēs atbilstoši šo valstu izglītības sistēmai.

Iegūtā izglītība ir personas sekmīgi iegūtais augstākais izglītības līmenis, kas nozīmē, ka ir saņemta apliecība, atestāts vai diploms mācību iestādē, kur ir apgūta valsts akreditēta izglītības programma.

Nav skolas izglītības vai zemāka par sākumskolas izglītību

(ISCED 0. līmenis)

Attiecas uz personām, kuras ir 15 gadus vecas vai vecākas un nav sekmīgi pabeigušas ISCED 1. līmeni jeb sākumskolas izglītību. Ietver personas, kuras:

- nekad nav apguvušas kādu izglītības programmu;
- ir apguvušas pirmsskolas izglītību – apmeklējušas pirmsskolas izglītības iestādi (izglītības programmu klasifikācijā definēts kā ISCED 0. līmenis);
- daļēji ir apguvušas sākumskolas programmu, taču nav to sekmīgi pabeigušas – mācījušās mazāk par četrām klasēm līdz 2005. gadam vai mazāk par sešām klasēm pēc 2005. gada.

Pamatizglītības pirmais posms (sākumskolas izglītība) (ISCED 1. līmenis)

Par sākumskolas izglītību ieguvušām tiek uzskatītas personas, kuras ir pabeigušas sešas klases, bet līdz 2005. gadam – četras klases.

Pamatizglītības otrais posms (pamatskolas izglītība) (ISCED 2. līmenis)

Par pamatizglītību ieguvušām tiek uzskatītas personas, kuras:

- pabeigušas deviņas klases (līdz 1940. gadam – sešas klases; no 1941. līdz 1961. gadam – septiņas klases; no 1962. līdz 1989. gadam – astoņas klases) un saņēmušas apliecību par vispārējo pamatizglītību;
- ieguvušas profesionālo pamatizglītību pēc septiņās vai astoņās klases, saņemot apliecību par profesionālo pamatizglītību vai apliecību par profesionālo pamatizglītību un apliecību par vispārējo pamatizglītību (pirmais profesionālās kvalifikācijas līmenis, mācību ilgums 1–3 gadi);
- līdz 2020. gadam ieguvušas arodizglītību ar pedagoģisko korekciju pēc astoņās klases, saņemot atestātu par arodizglītību un apliecību par vispārējo pamatizglītību vai profesionālās kvalifikācijas apliecību (otrais profesionālās kvalifikācijas līmenis, mācību ilgums – 3 gadi).

Vidējā izglītība (ISCED 3. līmenis)

Par vidējo izglītību ieguvušām tiek uzskatītās personas, kuras:

- saņēmušas atestātu par vispārējo vidējo izglītību, pabeidzot 12 klases (no 1990. gada) vai 10–11 klases (līdz 1989. gadam) šādās mācību iestādēs: vidusskola, ģimnāzija, licejs;
- pēc pamatizglītības ieguves absolvējušas profesionālo izglītības iestādi (arodskolu/tehnikumu), kurā apguvušas profesiju un vispārējos mācību priekšmetus, saņemot diplomu par profesionālo vidējo izglītību, kas dod tiesības turpināt mācības augstākās izglītības iestādēs (mācību ilgums – 4 gadi);
- pēc pamatizglītības ieguves absolvējušas profesionālās izglītības iestādi (arodskolu/tehnikumu), iegūstot atestātu par arodizglītību, kas nedod tiesības personai turpināt mācības augstākā izglītības līmenī (mācību ilgums – 3 gadi);
- pēc arodizglītības ieguves profesionālās izglītības iestādē (arodskolā/tehnikumā), kas nedod vidējo izglītību, vienu gadu apguvušas tikai vispārīgizglītojošos priekšmetus (izlīdzinošo kursu), saņemot atestātu par vispārējo vidējo izglītību.

Arodizglītība pēc vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības; profesionālā vidējā izglītība pēc vispārējās vidējās izglītības (ne augstākā izglītība) (ISCED 4. līmenis)

ISCED 4. līmenis atbilst personām, kuras:

- ieguvušas arodizglītību pēc vispārējās vidējās izglītības vai profesionālās vidējās izglītības, saņemot profesionālās kvalifikācijas apliecību (otrais profesionālās kvalifikācijas līmenis; mācību ilgums 1 gads);
- ieguvušas profesionālo vidējo izglītību pēc vispārējās vidējās izglītības absolvējot arodskolu/tehnikumu (mācību ilgums 1,5– 2 gadi).

Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (koledža) (ISCED 5. līmenis)

Personas, kuras koledžā vai augstskolā ieguvušas pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības diplomu. Šo diplomu sāka izdot 2001. gadā. Mācību ilgums 2–3 gadi. Īsā cikla augstākās izglītības programma parasti ir īsāka par bakalaura programmu un nav tik teorētiska. Absolventi neiegūst bakalaura grādu.

Gadījumos, kad kādos administratīvajos datos augstākais iegūtais izglītības līmenis norādīts tikai “augstākā izglītība”, bet citos datos – pirmā līmeņa profesionālā augstākā (koledžas) izglītība (ISCED 5. līmenis), tad prioritāri tiek izvēlēts ISCED 5. līmenis.

Bakalaura grāds (ieskaitot profesionālo); otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība ar studiju ilgumu 3–4 gadi (ISCED 6. līmenis)

ISCED 6 līmenis atbilst personām, kuras ieguvušas bakalaura diplomu vai profesionālā bakalaura diplomu. Bakalaura studiju ilgums pilna laika studijās 3–4 gadi. Profesionālā bakalaura studiju ilgums pilna laika studijās ir vismaz 4 gadi.

Maģistra grāds (ieskaitot profesionālo); otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība ar studiju ilgumu 5 gadi (ISCED 7. līmenis)

ISCED 7. līmenis atbilst personām, kuras:

- ieguvušas maģistra diplomu vai profesionālā maģistra diplomu (studiju ilgums 1–2 gadi);
- iegūts profesionālās augstākās izglītības diploms par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības iegūšanu ar studiju ilgumu 5 gadi (ārsti, farmaceiti, zobārsti u. c. garās programmas, pēc kurām var stāties doktorantūrā).

Gadījumā, kad 2011. gada tautas skaitīšanā augstākais iegūtais izglītības līmenis norādīts “augstākā izglītība” un citi dati nesniedz informāciju par konkrētu izglītības grādu, tiek uzskatīts, ka persona ieguvusi ISCED 7. līmeņa izglītību, ja dzimusi pirms 1977. gada.

Doktora grāds (ISCED 8. līmenis)

Personai piešķirts doktora zinātniskais grāds, iegūts doktora diploms.

Datu kvalitāte

CSP izvērtē no reģistriem saņemto datu kvalitāti, pārbaudot to saturu kopumā, kā arī izvērtējot svārstības datus ilgākā laika periodā, ko rada izmaiņas likumdošanā, klasifikatoros, iestāžu iekšējās sistēmās, kā arī sociālekonomiski procesi sabiedrībā.

Viena no pārbaudēm ir izglītības līmeņa atbilstība personas vecumam.

Izglītības līmenim atbilstošs vecums

Vecums
ISCED-2011 līmenis
Izglītības līmeņa nosaukums
vismaz 14 gadi un vairāk
ISCED 2. līmenis
Pamatizglītības otrais posms (pamatskolas izglītība)
vismaz 17 gadi un vairāk
ISCED 3. līmenis
Vidējā izglītība

vismaz 18 gadi un vairāk
ISCED 4. līmenis
Arodizglītība pēc vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības; profesionālā vidējā izglītība pēc vispārējās vidējās izglītības (ne augstākā izglītība)
vismaz 19 gadi un vairāk
ISCED 5. līmenis
Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (koledža)
vismaz 20 gadi un vairāk
(ISCED 6. līmenis)
Bakalaura grāds (ieskaitot profesionālo); otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība ar studiju ilgumu 3–4 gadi

Apvienojot datus no reģistriem, CSP izvērtē iegūto rezultātu, vai tas atbilst līdzšinējiem pētījumu rezultātiem, piemēram, darbaspēka apsekojumam. Tiek izvērtēta arī augstākā iegūtā izglītības līmeņa atbilstība noteiktām profesijām.

CSP novērtē, cik personām trūkst informācijas par augstāko iegūto izglītības līmeni. Izglītības līmeni no administratīvajiem u. c. datiem 2019. gada 1. janvārī nevar noteikt 6,7 % 15 gadus veciem un vecākiem Latvijas iedzīvotājiem. Ņemot vērā, ka tas ir salīdzinoši neliels īpatsvars, datiem ir veikta imputācija – trūkstošo vērtību aizstāšana ar ticamām un saskanīgām vērtībām, izmantojot matemātisku metodi – k-tuvākā kaimiņa metodi¹. Katrai personai, kurai nepieciešams imputēt augstākā iegūtā izglītības līmeņa vērtību, no attiecīgā gada kopējā datu masīva tiek izvēlēta donoru kopa, no kuras izvēlēties imputējamo vērtību. Donoru kopā tuvākie kaimiņi tiek izvēlēti, ņemot vērā vecumu, dzimumu, dzīvesvietas administratīvo teritoriju, ienākumus un ģeogrāfiskās koordinātas. Veicot imputācijas, tiek nodrošināts, ka:

- noteiktām profesijām nav imputēts zemāks izglītības līmenis, kā noteikts atbilstoši LR tiesību aktiem (piemēram, attiecībā uz ārstu profesijām);
- tiek ņemta vērā izglītības līmeņa atbilstība personas vecumam.

Plašāka informācija par izglītības līmeņu datu kvalitāti, izmantotajiem datu avotiem un imputācijām apkopota atbilstoši Eiropas Statistikas sistēmas kvalitātes un aprakstošo metadatu standartam [SIMS 2](#).

¹Hasler, Caren, and Yves Tillé. "[Balanced k-nearest neighbor imputation.](#)" arXiv preprint arXiv:1501.07622 (2015).

Visas šīs tēmas datu
tabulas

Saite uz oficiālās statistikas portālu, kur atlasītas visas tautas skaitīšanas tabulas tēmā "Izglītība"

[Skatīt vairāk](#)

<https://www.csp.gov.lv/lv/izglitiba>